

СТАНОВИЩЕ

От доц. д-р Георги Илиев Петков, Институт за изследване на населението и човека (ИИНЧ) към Българска академия на науките (БАН)

Във връзка със заповед РД 38-39/23.01.2025 на Ректора на Софийски университет „Св. Климент Охридски“ за провеждане на публична защита на докторант Яна Руменова Петрова, по 3.2. Психология, Културна и диференциална психология (на български език) научен ръководител проф. д.пс.н Ирина Зиновиева.

Това становище представям като член на Научното жури по цитираната защита, на основание на заповед на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“.

Автор на дисертационния труд: ЯНА РУМЕНОВА ПЕТРОВА

докторант към катера Катедра „Обща, експериментална, развитийна и здравна психология“, специалност „Културна и диференциална психология“, Философски факултет, СУ «Св. Климент Охридски»

с научен ръководител: проф. д.пс.н Ирина Зиновиева

Тема на дисертационния труд:

ФАНТАЗИЯ, СКЛОННОСТ КЪМ ФАНТАЗИРАНЕ, СМИСЪЛ В ЖИВОТА И ЕМОЦИОНАЛНА РЕГУЛАЦИЯ ПРИ ЕКЗИСТЕНЦИАЛЕН ДИСТРЕС

Рецензент: доц. д-р Георги Илиев Петков,

Институт за изследване на населението и човека, Българска академия на науките

1. Общо описание на представените материали

Като член на Научното жури по конкурса съм получил необходимите документи на кандидата: заповед на Ректора на СУ, автобиография, текст на дисертацията (253 стр.), автореферат (45 стр.) на български и на английски език, списък с публикации по темата.

Според представените документи Яна Руменова Петрова отговаря на законовите изисквания за защита на докторска дисертация.

2. Кратки биографични данни

Яна Петрова е магистър по клинична психология към НБУ и бакалавър по психология към НБУ. Има редица самостоятелни публикации по темата на дисертационния труд; една от тях е на английски език. Участвала е в множество семинари и конференции. Има награда – грамота за показани качества от XIII Национална школа за докторанти и млади изследователи. Яна Петрова има значителен трудов стаж в областта на психологията, както и множество стажове и обучения.

3. Обща характеристика на дисертационния труд

Трудът е в обем от 253 страници и съдържа всички необходими компоненти за дисертационен труд – заглавна страница, съдържание, въведение, теоретична рамка, емпирична част, анализ на получените резултати, заключение, списък с използвана литература и 16 приложения. Приложен и автореферат. Трудът е добре структуриран, с ясно обособени раздели, което улеснява разбирането на основните тези и анализи. Използваният научен стил е последователен, като концепциите са обосновани и логически развити. Понятията са дефинирани прецизно. Използвани са умело таблици и графики, добре обозначени, които помагат за доброто възприемане на текста.

4. Преценка на съдържанието и основни резултати от дисертационното изследване

Дисертацията предлага задълбочен теоретичен преглед, включващ различни модели и концепции, свързани с фантазията. Авторът аргументирано анализира взаимовръзките между фантазирането и психологически феномени като емоционална регулация, личностни черти и екзистенциален дистрес. Демонстрирана е широка осведоменост по темата и е използван междудисциплинарен подход, обединяващ психологията, когнитивната наука и философията. Използвани са паралелно съвременна и класическа научна литература, като те умело са съчетани.

Добро впечатление прави ясното дефиниране на целите на дисертацията, както и теоретичните трудности за постигането им (стр. 40-41). Също така, моделът на Фиг.4, непосредствено преди емпиричната част на дисертацията, умело визуализира основните цели на изследването.

Въпреки това, имам въпрос точно към Фигура 4: На какво теоретично основание моделът е зададен еднопосочно – от фантазии към дистрес, а не обратното? Доколкото разбрах, според много от теоретичните възгледи може и да е обратното – фантазиите да са механизъм за справяне със стреса и евентуално да са причинени от него.

Като забележка към теоретичната част на дисертацията, някои от нещата в нея не са директно свързани с основната тема и така я натоварват излишно.

По отношение на емпиричната част, представените резултати са статистически обосновани. Използвани за правилно доста разнообразни методи за проверка на издигнатите

хипотези. Емпиричното изследване е добре структурирано, като включва валидиране на използваните инструменти и анализ на психометричните показатели.

Огромният брой хипотези обаче правят недобро впечатление. Действително, проверяваният модел е доста сложен и изисква много проверки, но все пак изведените хипотези са твърде много за един дисертационен труд. Нужна беше по-голяма фокусираност върху по-малък брой теми.

Прави впечатление **известна дебалансираност на извадката по пол, по образование, по местоживеене**. Дискусионно е дали някои от резултатите не са следствие от това. В тази връзка, въпреки подробното представяне на резултатите, вкл. и разбивки по някои демографски променливи, ми липсват няколко ясни и поставени на място графики, които да визуализират тези демографски влияния.

Част от резултатите са изведени в Приложения. Това е добре, защото балансира пълнотата на докладваните резултати с фокусираност в основния текст само върху най-важните от тях. Това обаче можеше да се направи в още по-голяма степен, т.е. още от резултатите можеше да се изведат в Приложения.

5. Оценка на научните и практическите резултати и приноси

Дисертационният труд има както теоретични, така и емпирични, а и практически приноси:

- (1) Направен е задълбочен теоретичен анализ, организиран и структуриран в посока на конкретен изведен модел.
- (2) Дълбокият анализ на разбирането на хората за фантазията в следствие на интервютата е изключително ценен принос, който би представлявал интерес за широк кръг читатели с разнообразни интереси.
- (3), (4) В допълнение е направен обемист количествен анализ, от който са изведени както психометрични данни за използваните въпросници на български език, така и конкретни заключения по темата за връзката между фантазиите, емоциите, търсенето на смисъл и дистреса.
- (5) Получените резултати могат да допринесат и за практическата работа на терапевти, педагози и други.

Имам следните въпроси към докторанта:

- (1) **Защо хипотетизираният модел (Фиг. 4) е изведен еднопосочно от фантазии към дистрес, а не обратно?**
- (2) **Смятате ли, че известната дебалансираност на извадката в посока на преобладаване на високо образовани жени от столицата може да е повлияла на резултатите и изводите? Ако да, в каква посока?**

7. Заключение

В заключение, представеният труд „ФАНТАЗИЯ, СКЛОННОСТ КЪМ ФАНТАЗИРАНЕ, СМИСЪЛ В ЖИВОТА И ЕМОЦИОНАЛНА РЕГУЛАЦИЯ ПРИ ЕКЗИСТЕНЦИАЛЕН ДИСТРЕС“ на Яна Руменова Петрова покрива, а на места и надхвърля изискванията за докторска теза. Препоръчвам на уважаемото жури и на Факултетния съвет на Философски факултет да приеме тезата за завършена и да извърши необходимото за присъждане на Яна Руменова Петрова научната степен „доктор“.

9.04.2025г.

София

доц. д-р Георги Илиев Петков,

ИИНЧ към БАН